

Zakaj levosredinske vlade ne znajo vladati?

Že dvajset let nobeni levosredinski vladi ni uspelo končati mandata. Vse levosredinske koalicije po letu 2004 so implodirale v brezidejnosti in nekompetentnosti ter notranjih koalicijskih spopadih. In pravkar gledamo razpad pri živem telesu zadnje levosredinske vladne inkarnacije. Zakaj levosredinske vlade ne znajo vladati?

Za tehten odgovor bi bil potreben daljši esej o fenomenologiji slovenske kulture in volilnega telesa. Vendar bi v grobem lahko izpostavili predvsem dva razloga. Prvi razlog je v pomanjkanju močnega ideološkega naboja med potencialnimi volivci levosredinskih strank in posledični promiskuitetnosti volivcev. Glede na izide volitev po letu 1991 je slovensko volilno telo polarizirano – približno 40 % se uvršča med volivce desnice in strank desno od sredine (desna sredina) in 60 % med volivce leve in strank levo od sredine (leva sredina). Med obema poloma je zelo malo prehajanja. Volivci strank desne sredine so disciplinirani glede volilne udeležbe, na levi sredini se potencialni volivci v primeru slabe izbire raje umaknejo v volilno abstinenco, kot da bi volili za stranke desne sredine.

Slednje pomeni, da ideološki naboj obstaja zgolj glede levo – desne opredelitve volivcev, ne pa tudi znotraj posameznega bloka. Na desni sredini je koncentracija volilnih izidov zelo velika, predvsem zaradi osebne dominantnosti predsednika SDS, ki uspeva vzdrževati ideološki naboj z referiranjem na teme iz polpreteklosti in teme, ki definirajo konservativne volivce (narod in religija). Na levi sredini tovrstnega močnega ideološkega naboja ni, pač pa je volilno telo v nenehnem iskanju razlik med »ponudniki« žrtev narcisizma majhnih razlik med slednjimi. To vodi v fragmentiranost politične ponudbe na levi sredini oziroma veliko disperzijo glasov med strankami.

Na levi sredini pride do večje koncentracije volilne podpore samo v dveh primerih – kot ideološki odziv na predhodno vladavino desnosredinske vladne koalicije (po Bajukovi vladi leta 2000, Janševi vladi leta 2008 in Janševi vladi leta 2022) in kot odziv na nesposobnost levosredinske vladne koalicije (po Pahorjevi vladi leta 2011 in vladi Bratuškove leta 2014). In takrat se (z izjemo LDS leta 2000) volivci leve sredine odločijo svoj večinski glas dati novemu obrazu na levi sredini (Pahorju, Jankoviću, Cerarju, Golobu). Na volitvah leta 2018 pa ni bilo dovolj prepričljivega novega obraza.

In prav to – iskanje novega obraza v pomanjkanju ideološkega naboja in kompetenc že videnih ponudnikov na levi sredini – vodi v drugi razlog za »prekletstvo« nestabilnosti in nekompetentnosti levosredinskih vladnih koalicij. Pridemo do nečesa, kar jaz imenujem »Biščakov paradoks«, in sicer, da je »za zmago na volitvah pomemben obraz, program pa odveč, je pa program pomemben za kasnejše učinkovito vladanje. Vendar pa se oboje med seboj izključuje.« Pridemo do tega, da sta na volitvah 2014 in 2022 z rekordno večino zmagali stranki (SMC in GS) z brezmadežnim novim obrazom, vendar brez omembe vrednega programa.

Kmalu po volitvah pride do razočaranja. Vendar biti nezadovoljen nad tem, ker vodilna stranka ni pokazala nobenih resnih vsebinskih rešitev, je podobno temu, kot si na lepotnem tekmovanju izbrati miss večera, jo poročiti in nato čez nekaj časa postati nezadovoljen nad tem, ker niti ne obvlada gospodinjskih veščin niti se z njo ne moreš pogovarjati o intelektualnih zadevah. Oprostite, z gospodično se niste poročili zato, da bi vam kuhala ali z vami debatirala o Heglovi fenomenologiji duha, ampak ker vam je tisti večer zmešala glavo s svojo lepoto. Če nova stranka pred volitvami ni imela ne političnih izkušenj, ne resnega programa in ne resne kadrovske zasedbe, je absurdno pričakovati, da bo po volitvah imela vrhunsko pripravljene ključne reformne programe in jih izvajala dosledno kot dobro naoljen stroj.

Zato pridemo do tega, zakaj Ljubljančani vedno znova volijo za Jankovića ali Madžari za Orbana. Janković je sicer znan po svojih vprašljivih poslovnih praksah, vendar mu Ljubljančani to oprostijo, ker volijo predvsem za menedžerja in ne brezmadežnega novega obraza. Volijo nekoga, za katerega vedo, da bo nekaj naredil za to mesto, ne pa lastnih iluzij. Enako velja za Orbana, ki – kakršenkoli že je – ima dobre ekonomske in socialne politike in se bori za interese Madžarske.

In natanko to nam manjka na državni ravni. Stranka z jedrom politično izkušenih in kompetentnih menedžerjev z jasno vizijo razvoja, ki da v ospredje interese države. Stranka SD je kot edina imela tak strokovni in kadrovski potencial, vendar ga zaradi šibkega vodstva ni izkoristila.

Ničesar s podobnim potencialom ni na vidiku. Zato se nam – če bo po nekem čudežu sedanji vladi uspelo pripeljati ta mandat do konca – leta 2026 obetata dva scenarija. Prvi je zmaga desne sredine, če bo Janši uspelo svojega »mandžurskega kandidata« Logarja lansirati kot lastno politično žrtev, ki bo na sredini pobrala dovolj glasov, da bodo Janševi, Logarjevi in Toninovi, tudi zaradi abstinence levosredinskih volivcev, uspeli doseči dovolj glasov za absolutno zmago. Drugi scenarij, ki je enako verjeten, pa je podoben tistemu iz leta 2018, da bodo nezadovoljni volivci leve sredine nad predstavo Golobove vlade in njega osebno svoje glasove porazdelili enakomerno med stare in nove ponudnike. Kar bo vodilo v novo nestabilno in nekompetentno koalicijo in novo razočaranje.

Novi politično neizkušeni in strokovno prazni obrazi in fragmentirane koalicije so zgolj nova polomija. Kdaj se bodo stranke in volivci tega naučili?